

Srečevanja z gozdom mednarodni simpozij

petek, 1. december 2023, 9.30–15.15, MGLC Švicarija, Pod turnom 4, Ljubljana
sodelujoči: Giovanni Aloj, Agata A. Konczal, Ana Kučan, Teo Hrvoje Oršanič, Maja Simoneti, Borbála Soós; moderatorki: Urška Jurman, Mateja Kurir

Interdisciplinarni simpozij *Srečevanja z gozdom* se posveča večplastnemu razumevanju različnih vrednot, pomenov, izzivov in perspektiv, povezanih z gozdovi. S povezovanjem različnih disciplin pristopamo h gozdu kot prostoru raziskovanja ekologije in medsebojne povezanosti, pa tudi raznolikih, pogosto konfliktnih politik ter družbenih, kulturnih in ekonomskih praks.

Upošteva človeško in več-kot-človeško gledišče ter pravico do narave in pravice narave simpozij obravnava različne scenarije, koncepte in prakse, ki se dotikajo vprašanj, kot so: Kaj in na kakšen način se lahko učimo z gozdom, skozenj ali v njem? Kako se soočati z izzivi sodobnega upravljanja z gozdom? Kaj nam naracije o gozdnih katastrofah govorijo o sodobni družbi? Katere pomene nosi gozd kot kulturna krajina? Kako se obravnava gozda v umetnosti spreminja skozi čas? Kakšen gozd si želimo in potrebujemo za prihodnost? Kaj potrebujemo, da se to lahko uresniči?

Simpozij je del projekta evropskega sodelovanja *Srečevanja z gozdom / Forest Encounters*:
<https://forest-encounters.net/>

Program simpozija poteka v angleškem jeziku, udeležba je brezplačna. Prijava je obvezna; prosimo prijavite se na povezavi: <https://forms.gle/KWDSfXnxfGM1suiH6>

PROGRAM

9.30–10.00 / registracija

10.00 / Srečevanja z gozdom: uvodni nagovor Urške Jurman in Mateje Kurir

10.15 / Teo Hrvoje Oršanič: Gozdovi pred krepkimi izzivi

Izguba biotske raznovrstnosti je del globalne okoljske krize. Obstaja široko znanstveno soglasje, da z izgubo biotske raznovrstnosti ne izgubljam le raznolikosti vrst, habitatov in celotnih ekosistemov, ampak ogrožamo tudi našo prehransko varnost, zdravje, podnebni sistem in gospodarstvo. Evropska unija je v okviru Evropskega zelenega dogovora sprejela Strategijo za

biotsko raznovrstnost do leta 2030 in Strategijo za gozdove do leta 2030. Strateška dokumenta predlagata več ukrepov, s katerimi se EU in države članice zavezujejo, da bodo zaustavile izgubo biotske raznovrstnosti in postavile biotsko raznovrstnost na pot okrevanja do leta 2030.

V Sloveniji so mednarodne in evropske naravovarstvene zahteve in priporočila zaradi zgodovinsko uveljavljenih temeljnih načel trajnostnega, sonaravnega in večnamenskega gospodarjenja z gozdovi načeloma ustrezno vključeni v gozdarsko politiko in zakonodajo ter v veliki meri tudi v sodobno gozdnogospodarsko prakso. Ker pa pri nekaterih gozdnih vrstah in habitatih že beležimo neugodno stanje ohranjenosti, moramo dodatno ukrepati in odgovoriti tudi na nekatera pomembna gozdnogospodarska vprašanja, kot so: Kdaj je bukev stara? Ali so cikli gozdne proizvodnje najprej ekonomska ali pač ekosistemska kategorija? Se mehanizirana sečnja lesa prilagaja gozdovom ali obratno? Kako se odzivamo na podnebne spremembe? Kako ravnamo s tujerodnimi in invazivnimi vrstami? Kako okrepiti nadzor v gozdovih? Kako okrepiti sodelovanje, komunikacijo, izobraževanje, prenos znanja in sistem zbiranja podatkov?

10.35 / Maja Simoneti: Gozd kot skupno dobro in izzivi upravljanja

Prispevek govori o prihodnosti varstva in razvoja mestnih gozdov in dreves pri soočanju mest s podnebnimi spremembami in nakazuje, da je vredno izzive sodobnega upravljanja obravnavati celovito, onkraj ozkega okvira gozdarstva, in vključujoče, v povezavi s široko zainteresirano javnostjo in uporabniki. Pri tem v pomoč pri oblikovanju novih modelov upravljanja ponuja pogled v tradicijo slovenskega gozdarstva in varstva narave ter pojav mestnega gozda postavlja ob rob javnega parka kot načrtovane prvine urejanja prostora v dobro skupnosti.

V nadaljevanju se pogled v preteklost urejanja mestnih gozdov in varstva narave naveže na obseg in kompleksnost izzivov upravljanja z gozdom v urbanem okolju danes. Osvetljeni so nujnost ustvarjanja močnih medsektorskih in civilnodružbenih zavezništov ter povezovanja znanja in drugih sredstev za učinkovito varstvo in razvoj mestnih gozdov in dreves v urbanem okolju. Prihodnost je v vsakem primeru zaznamovana s preteklostjo, dobro zavedanje preteklih ravnanj pa nam morda lahko pomaga hitreje priti do še boljših rešitev.

10.55 / Borbála Soós: Obujanje divjine – vznikla tema umetnosti

»Narava« in »naravno« sta kulturno pogojena izraza, ki nosita številne zgodovinske in družbene konotacije ter protislovja. Tudi nasprotje med gozdom in mestom ali neukrotljivostjo in nadzorovanostjo je star, trpežen vzorec, ki ohranja razmejitve med temi sistemi, hkrati pa omogoča izkoriščanje dragocenih virov ter mnogih skupin ljudi. Koncept »džungle«, »divjine« je torej rezultat imperialno-kolonialne miselnosti: z njim označi Druge ljudi in Druge prostore kot tiste zunaj svojega nadzornega sistema.

V predavanju Soós predstavlja mednarodno skupinsko razstavo [Ekologije pokrajine duhov: Beseda za svet je gozd](#) (*Ecologies of the Ghost Landscape: The Word for World is Forest*), ki jo je leta 2020 kurirala za bratislavski tranzit. Razstava je med drugim obravnavala številne hitro izginjajoče vrste, človeške in nečloveške kulture ter naravo, podrejeno režimom obmejnega nadzora. V ospredje je postavila zamisel o ponovnem obujanju divjine (*rewilding*) kot družbeno, politično in aktivistično napredne, celo revolucionarne strategije upravljanja ekosistemov, zmožne dati glas nezaželenim in izbranim, podjarmljenim in zatiranim, indogenim in

endemičnim, človeškemu in nečloveškemu. »Tam, kjer je divjina« lahko torej predstavlja antihegemonijo, kjer nered in neposlušnost prekineta dolgo nepreizpraševane narative in prakse.

11.15–12:00 / diskusija

13.30 / Agata A. Konczal: Gozdovi za (ne)gotovo prihodnost

Predavanje izhaja iz zgodb o neurju v Tuholskem gozdu na Poljskem, izbruhu lubadarjev v Beloveškem gozdu med Belorusijo in Poljsko ter v Visokih Tatrah med Slovaško in Poljsko, pa tudi o drugih motnjah v gozdnih okoljih. Ti in podobni pojavi, ki jih vse pogosteje doživljamo po Evropi, so največkrat opisani kot naravne katastrofe, naravne nesreče, krize gozdov, polom paradigme upravljanja z naravo ali konec tradicionalnega gozdarstva – odvisno, kje temo odpiramo in s kom se pogovarjamo.

Konczal predlaga, da pojavov, ki jih imenujemo gozdna oz. naravna katastrofa, ne smemo preučevati ločeno od razmisleka o razmerah in dinamikah v sodobni družbi. Narativi o gozdnih katastrofah niso nevtralni ali nedolžni, temveč odražajo razmerja moči, so del kompleksnih diskurzov in vse bolj odsevajo specifične svetovne nazore. Definicije in vprašanja, kaj so podnebne spremembe, kaj je naravna katastrofa, kdaj in kje se zgodi, kaj je »naravno« in sodi v »naravni red«, ter nanje vezano umeščanje posamezne katastrofe so postali del družbenih razprav. Ti različni, rivalski pomeni tvorijo platformo za družbene konflikte, kjer polarizirajoč in na binarnih nasprotjih sloneč jezik, ki deli stvarnost na naravo in kulturo, na naravno in narejeno, na domače in tuje, ne izpolnjuje več svoje dialoške funkcije. Narativi o katastrofah so vse bolj polje boja za moč, prevlado, vire in identiteto. Razpeti med »staro Zemljo« (Latour, 2017) in alternativnimi vizijami so del našega iskanja (ne)gotove prihodnosti.

13.50 / Ana Kučan: Gozd kot kulturna krajina – tiha moč

Prispevek predstavlja gozd kot kompleksno prvino kulturne krajine in pomemben dejavnik kulturne identitete. Podprt s primeri iz literature, umetnosti in krajinskega oblikovanja se bolj kot na ekosistemsko in gospodarsko »vrednost« in vlogo gozda osredotoča na semiotiko prostorske percepcije, ki jo določa.

Predpostavke, na katerih temelji zahodni odnos do gozda in ki vsaj delno izvirajo iz njegovih strukturnih značilnosti (brezpotje, nepreglednost, tema), so polne protislovij: na gozd gledamo kot na prostor svobode, saj se izmika nadzoru, a je prav zato tudi prostor brezpravja; nanj gledamo kot na zatočišče in kot na kraj, poln nevarnosti (slednje bo Kučan poskušala aktualizirati), kot na prostor transcendentnega (sveti gaj), na prostor blodenj in razodetja, pa tudi kot na prostor povsem profanega izkoriščanja, kar vse, s strahovi, čudenjem in znanstvenim zrenjem vred, določa tudi naš aktualni odnos do gozda v okviru sodobne ekološke in družbene problematike.

14.10 / Giovanni Aloï: Spomin in okrevanje – O krhkosti in obstojnosti narave (posnetek)

Predavanje je namenjeno premišljanju odnosa med gozdom in izgubo, kot ga upodablja umetnost skozi čas. V renesančnem slikarstvu so gozdovi vseskozi nastopali kot kulisa, kot

opomnik na tèmò, ki preži na robovih razuma. Dobro osvetljeni človeški liki v ospredju pa so, nasprotno, predstavljali človeško racionalnost. Dihotomija med naravo in kulturo je bila subliminalno podkrepljena s čudovitimi podobami, ki so človeka postavljale v središče kozmosa. Metaforična in dejanska nepretnost gozda v zahodni umetnosti sta se stoletja prepletali v upodobitvah, ki naj bi nas spomnile (ali prepričale), da ne sodimo v naravo, da smo jo že zdavnaj zapustili in da je gozd za nas pravzaprav kraj izgube: izgube poti, vere, razuma, življenja.

Aloi skozi dela tako radikalno raznolikih umetnikov, kot so Otto Marseus van Schrieck, Wifredo Lam in Abel Rodríguez, prikazuje, kako so se ti ukvarjali z gozdovi kot kraji spomina in okrevanja, ne pa izgube in žalovanja. Posebno pozornost namenja projektu *Sidewalk Forests (Gozdovi na pločnikih)*, ki ga je v 1980-ih ustvarjala čilska umetnica Cecilia Vicuña, da bi skozenj osvetlil zavest o krhkosti in odpornosti rastlinskih ekosistemov ob soočenju s človekovimi intervencijami.

14.30–15.15 / diskusija

PREDSTAVITEV PREDAVATELJEV IN MODERATOROK

Giovanni Aloi je avtor, pedagog in kurator, ki se ukvarja z reprezentacijami narave in okolja v umetnosti. Je glavni urednik revije *Antennae: The Journal of Nature in Visual Culture* ter avtor več knjig, med drugim: *Art & Animals* (2011), *Speculative Taxidermy: Natural History, Animal Surfaces, and Art in the Anthropocene* (2018), *Why Look at Plants? The Vegetal Emergence in Contemporary Art* (2019), *Lucian Freud – Herbarium* (2019), *Posthumanism in Art and Science* (2020) in *Estado Vegetal* (2023). Aloi je sodeloval v radijskih programih BBC, delal v Umetnostni galeriji Whitechapel in Galerijah Tate v Londonu ter kuriral razstave po ZDA in Evropi. Trenutno je ameriški dopisnik revije *Esse Magazine*, sourednik serije *Art after Nature* Založbe Univerze v Minnesoti ter predavatelj na šoli čikaškega umetniškega inštituta (School of the Art Institute).
<https://www.aloi.info/>

Agata A. Konczal je doktorica znanosti (2017), raziskovalka na področju socialne in kulturne antropologije, s posebnim poudarkom na okoljski antropologiji, politični ekologiji, okoljski zgodovini in še zlasti na gozdni antropologiji. Posveča se vprašanju o povezanosti družbe z naravnimi gozdnimi krajinami. Odraščala je v Tuholskem gozdu na severu Poljske. Od 2022 dela na Univerzi v Wageningenu (NL) v okviru Skupine za politike varstva gozdov in narave. V obdobju 2017–22 je v okviru EFI – Evropskega inštituta za gozdove vodila Evropsko skupino za upravljanje gozda in družbe (European Forest Governance and Society Team). V letih 2015–16 je bila gostujoča raziskovalka na Univerzi v Aarhusu (DK), 2014 pa na Univerzi Alberta v Edmontonu (CA). Skupaj z dr. Jodie Asselin z Univerze v Lethbridgeu (CA) razvija mrežo Gozdna antropologija.

Ana Kučan je krajinska arhitektka, profesorica na Oddelku za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, kjer poučuje oblikovanje in teorijo. Magistrirala je iz urbanističnega načrtovanja na Visoki šoli za oblikovanje Univerze Harvard v ZDA (1992),

doktorirala pa na Univerzi v Ljubljani (1996). Disertacija je pod naslovom *Krajina kot nacionalni simbol* izšla pri založbi Znanstveno in publicistično središče (1998). Je vodja Studia AKKA, projektivnega biroja za krajinsko arhitekturo in urbanistično načrtovanje. Ustvarila je vrsto doma in v tujini nagradenih projektov ter predavala na številnih institucijah v Evropi in ZDA. Je vodilna avtorica projekta *Vsi odtenki zelene*, razstavljenega v slovenskem paviljonu na 12. arhitekturnem bienalu v Benetkah (2010). Deluje tudi kot urednica in publicistka, sodelovala je pri mednarodnih publikacijah *Landscape Architecture Europe*, v letih 2015–20 je pisala kolumne za časnik *Dnevnik*.

Teo Hrvoje Oršanič je zaključil študij gozdarstva in pridobil naziv magister naravoslovnih znanosti s področja varstva naravnih vrednot na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani. Po desetletju dela v gospodarstvu se je strokovno usmeril v javni sektor. Sprva je bil zaposlen na Zavodu za gozdove Slovenije, od 2011 je bil direktor Kozjanskega parka, od 2018 je direktor Zavoda RS za varstvo narave. Že od študentskih let se aktivno ukvarja z odnosom družbe do narave. Bistvo naravovarstva sta po njegovem povezovanje in sodelovanje, saj se varstvo narave dotika različnih področij, kot so gospodarstvo, turizem, kmetijstvo, šolstvo, kultura in sociala. Posebej poudarja, kako pomembno je za varstvo narave delo z ljudmi. Oršanič je tudi strasten naravoslovnin in krajinski fotograf, znan po številnih razstavah tako doma kot v tujini.

Maja Simoneti je krajinska arhitektka in prostorska načrtovalka, zaposlena na IPOP – Inštitutu za politike prostora v Ljubljani. V praksi in raziskovalno se posveča urejanju zelenih in javnih površin, sodelovanju javnosti v urejanju prostora ter povezavam med prostorskim in urbanističnim načrtovanjem, aktivno mobilnostjo, javnim zdravjem in prilagajanjem na podnebne spremembe. Je aktivna zagovornica javnih interesov v urejanju prostora, članica in bivša predsednica DKAS – Društva krajinskih arhitektov Slovenije ter častna članica ZAPS – Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije. Prejela je več strokovnih nagrad, med drugim platinasti svinčnik za življenjsko delo, ki ji ga je leta 2022 podelil ZAPS. Je avtorica in soavtorica številnih načrtovalskih študij in rešitev, idejnih in natečajnih predlogov, znanstvenih in poljudnih prispevkov ter publikacij, kot so *Mestne zelene površine*, *Mestno drevje* in *Pot, največja načrtovana zelena javna površina*.

Borbála Soós (rojena v Budimpešti) je kuratorica in zagovornica, udeleženka in organizatorica umetniških ter ekoloških raziskav. Njena izhodišča so okoljsko razmišljanje in z njim povezane družbene, politične in dekolonialne zahteve. Trenutno dela kot kuratorica v londonski Galeriji Stanley Picker. 2022–23 je delala pri Eastside Projects v Birminghamu. 2020–22 je bila raziskovalna sodelavka Centra za sodobno umetnost CCA Derry~Londonderry na Severnem Irskem ter vodja raziskave o obujanju divjine in dekolonialnosti v kuratorski praksi, ki jo je v okviru svojega programa DYCP financiral ACE – Angleški svet za umetnost. 2012–19 je bila direktorica in kuratorica v londonski galeriji Tenderpixel. Kot neodvisna kuratorica je sodelovala z ustanovami, kot so Camden Arts Centre, London; ICA, London; OFF–Biennale, Budimpešta; Kunsthalle Bratislava. Od 2015 jo kot gostujočo predavateljico redno vabijo univerzitetne ustanove, kot so Goldsmiths kolidž, Kraljevi kolidž za umetnost in kolidž Central Saint Martins v Londonu ter Kolidž za umetnost v Edinburgu. <http://borbalasoos.co.uk/>

Jasmina Ferček je tekstilna umetnica in magistrica pomoči z umetnostjo. V kolektivu Oloop že 20 let deluje na področju participatornih in psiho-socialnih praks v umetnosti in oblikovanju. Trenutno se izobražuje za praktikantko na naravi temelječega izražanja z umetnostjo (Nature-Based Expressive Arts Practitioner).

Urška Jurman je umetnostna zgodovinarica in sociologinja kulture. Deluje kot urednica, piska in kustosinja na področju sodobne umetnosti. Posveča se povezovanju umetnosti, kritičnih prostorskih praks, ekologije in aktivnega državljanstva. Je soustanoviteljica Kulturno umetniškega društva Obrat, s katerim je med drugim sopobudnica skupnostnega vrta *Onkraj gradbišča* (Ljubljana, 2010–22). Leta 2021 je soinicirala (z Elke Krasny) delovno skupino *Ecologies of Care*. Od leta 2013 je programska vodja Društva Igor Zabel za kulturo in teorijo.

Mateja Kurir je filozofinja, raziskovalka in urednica. Bila je gostujoča raziskovalka na Oddelku za arhitekturo KU Leuven (2015) in podoktorska raziskovalka na Univerzi v Reki (2017). Trenutno je skrbnica evropske platforme za arhitekturo LINA. Objavila je knjigo *Arhitektura moderne in das Unheimliche* (2018) in souredila zbornik *Vrt in prisposodba* (2021), angleška izdaja *Garden and Metaphor* (2023). Kot urednica zbornika *O oblasti v arhitekturi* (2021) je prejela Plečnikovo medaljo 2022 za področje arhitekturne teorije, kritike in publicistike.

Simpozij bo sneman, posnetki pa objavljeni na spletnem mestu in YT kanalu projekta Forest Encounters: <https://forest-encounters.net/>

Simpozij organizira Društvo Igor Zabel v sodelovanju z Matejo Kurir in Polonco Lovšin ter s podporo Mednarodnega grafičnega likovnega centra (MGLC Švicarija).

Sofinancerji: Evropska unija, Ministrstvo za kulturo RS, Ministrstvo za javno upravo RS

Partnerji projekta Forest Encounters: Društvo Igor Zabel za kulturo in teorijo, Ljubljana (glavni partner); Inštitut za prostorsko oblikovanje Fakultete za arhitekturo Tehnične univerze v Gradcu; in OUT OF SIGHT, Antwerpen

**Sofinancira
Evropska unija**

Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.